



ӘЛ-ФАРАБИ АТЫНДАҒЫ  
ҚАЗАҚ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ



Қазақстанда журналистика білімі мен ғылымының негізін  
қалаушылар мен ұйымдастырушылардың бірі  
Тауман Салықпайұлы Амандосовтың  
90 жылдық мерейтойына арналған

«ТӘУЕЛСІЗ ҚАЗАҚСТАННЫҢ ЖУРНАЛИСТИКАСЫ МЕН БАСПА ІСІНІҢ  
ӨЗЕКТІ МӘСЕЛЕЛЕРІ ЖӘНЕ ОЛАРДЫ ШЕШУ ЖОЛДАРЫ»

атты халықаралық ғылыми-тәжірибелік конференция

Международная научно-практическая конференция,  
посвященная 90-летию одного из основоположников  
журналистского образования и науки Казахстана  
Таумана Салықпайұлы Амандосова

«АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ ЖУРНАЛИСТИКИ И ИЗДАТЕЛЬСКОГО  
ДЕЛА НЕЗАВИСИМОГО КАЗАХСТАНА И ПУТИ ИХ РЕШЕНИЯ»

The International Scientific and Practical Conference  
devoted to the 90th anniversary of the founder of the Journalism  
Education and Science of the Kazakhstan  
Tauman Salykpayuly Amandosov

«ACTUAL PROBLEMS OF JOURNALISM AND PUBLISHING OF THE  
KAZAKHSTAN AND WAYS OF THEIR SOLUTIONS»

## **Амандосовтың азаматтық арифметикасы**

**Клара Қабылғазина,  
филол.ғыл.кандидаты,  
ассоциирлі профессор**

Қазақ журналистикасының, алғашқы қазақ баспасөзінің тарихын, теориясын зерттеушілердің, журналистика факультетінің негізін қалаушылардың бірі Тауман Салықбайұлы Амандосовтың ұстаздық ұлағаттары шәкірттерінің жадында екені ақиқат. Алдымен көзге түсері - оның аққұба жүзі, мұнтаздай тазалығы, сөйлеу мәнері еді. Бір қарағанда қатал ,сұсты көрінетін түріне қарап бірден жақындауға жүрексінетін шәкірттері біртіндеп үйіріле бастайтын оның айналасына.

Журналистік қызығушылық, адами өміршеңдік, заманға ынтызарлық, жақсыға құмарлық сияқты қасиеттерінің нәтижесінен туған еңбектері – «Публицистика –дәуір үні», « Совет журналистикасының теориясы мен практикасы» сияқты т.б. оқулықтары журналистика деген телегей теңіз кемесіне алғаш мінген біздердің бағыт-бағдарымызды анықтап берген бағдаршам іспетті болатын. Оның ғылымға сіңірген еңбектерінен басқа азаматтық арифметикасы өз алдына бөлек әңгіме. Өмірдің өзі қарапайым қосу,алу,бөлу, көбейту секілді амалдардан тұратыны сияқты Тауман ағаның да азаматтық амалдарының шарапатын көрмеген жас журналистер сол тұста некен- саяқ болатын.

Кең пейілділігі бір төбе еді. Ол ешқашан өзі жеткен биігіне басқалар жетпесін деп ойламады. Керісінше, ұмтыл, еңбектен, жаз, атқар деген ұсыныстарын әрдайым ұсынатын. Өзі тынымсыздықпен әрекет ететін болғандықтан да, айналасындағылардан да соны талап ететін. Ол кісінің С.М.Киров атындағы мемлекеттік университеттің журналистика факультетінде декандық қызметте жүргенінде де кең пейілінің арқасында талайларға шапағаты тиген. Солардың бірі – менмін. Біз студент атанған жылы алғаш рет орыс-қазақ бөліміне жүз бала қабылданып, жатақхана мәселесі күрт қиындап кеткен болатын.Алыс облыстан келгенімді айтып, қабылдауына кіргенімде, бірден орын бергеніне қуанып, марқайып қалған едім. «Аштықта жеген құйқаның дәмі тоқтықта да ауыздан кетпейді» дегендей сол жай осы күнге дейін есімде. Тіпті университетке түсуге келген жас талапкерлерге деген талабының өзінде екіге екіні қоссаң төрт болатыны қалай анық болса, өмірдің тауқыметін көре келгендерге қолұшын беру деген де өзгермейтін принципі еді.Жасынан мүгедек (қазірде өмірден озған) болып келген, екі балдаққа сүйеніп тұрған Сейітбай деген жігітті конкурстан өтуге бағасы жетпей тұрса да демеп жібергенін көп уақытқа дейін жырдай ғып айтып жүрдік.Өзі де жасында көрген жетімдігінің кесірінен аяғының кем болғандығын, өмір дегеннің қиын-қыстау белестері жайлы әңгімелеп беретін. Яғни оның кем – кетікке, жетім-жесірге көмек қолын созатын өмірлік амалы өзгермейтін

принциптерінің бірі болатын. «Қандай азамат еді!» деген сөзді балаң көңіліміз ата-әже болғанға дейін жадымызда ұстап келеміз.

Әр кез көмек көрестуге әзірлігі де азаматтық арифметиканың дәлелдеуді талап етпейтін тармағы. Тауман ағаның қол ұшын беріп, көмек көрсетпеген адамы журналистика саласында, некен-саяқ сияқты. Ғылыммен шұғылданушы студенттерге, аспиранттарға, стажерлерге, диссертанттарға алтындай қымбат ақылын аямай, уақытын бөліп, түсіндіріп, ұқтырып, қажет жерде қосып жазып та беретіні бар еді. Ғылымның шырғалаң, бұралаң сүрлеуінде адасып жүргендердің талайына жол сілтеп, жөн айтып отыратын. Қыры да көп, сыры да көп, жыры да көп, нұры да көп ғылым атты асудың алдынан қарсы алар, жылы қабақ танытар осындай жандардың болғанының өзін мақтаныш еткеніміз жөн.

Еңбекті бағалаушылық қасиетін де біздер мойындап, ол кісіден адал баға алатынымызға кәміл сенетінбіз. Журналистика әлемінің жылт еткен жаңалығына, айтылып, жазылып жатқан құнды ой-пікірлеріне, айналасындағы адамдардың атқарып жүрген ірілі – уақыты істеріне ол кісі бей-жай қарайтын адам емес еді. Соның әрқайсысын ой таразысына салып, өлшеп-пішіп, ретіне қарай бағалау, құндысын іріктеу сияқты ерекшелік те екiнiң бiрiнiң қолынан келе бермейдi. Қазақ журналистикасының даму, өркендеу бағыттарын үнемі назарда ұстап, соны ойларын айтып жүру де ол кісінің назарынан тыс қалған емес.

Кейде күнделікті күйбең тірлікпен жүріп қатарыңда жаны сұлу, ойы озық, парасатты адамдардың бар екенін аңдамай-ақ күндер өтіп кетеді. Алайда, сол құмырсқа тірліктен бір сәт қол үзіп, адамшылық тұғырынан қарар сәттердің жиі болғаны пендешіліктен аулақтап, адами сәтіңе келіп, сабаңа түсер сәтті туғызатыны ақиқат. Абай бабамыз айтқандай «адасқан күшік секілді ұлып, жұртқа қайтқан ой» сияқты артық-ауыс кеткен пендеуі әрекеттерге есеп беріп, «көппен көрген ұлы тойдың» ақырын бағасың. Сондайда жақсы адамдардың жанында жүргеніңе немесе қызметтес, істес болғаныңа өзіңді бақытты сезінерің хақ. Сонымен кейіпкеріміз филология ғылымдарының кандидаты, профессор, ҚазМУ-де кафедра меңгерушісі, кейіннен декандық қызметте болған Т.С.Амандосовты қазақ, орыс журналистикасы әлемінде танымайтын, білмейтін, қадірлемейтін адам әсте жоқ шығар. Ал оның адам деген биік атаудың салмақты жүгін дақ түсірмей алып өту деген тамаша қасиетті ардақтап өткен азамат екенін бүгінде шәкірттері айтып, жазып та жүр. Үлгі бола алған ұстаздың ұлағатын ұлықтаған ұрпақтары да баршылық.

Түйіндеме:

Мақалада филология ғылымдарының кандидаты, профессор, ҚазМУ-де кафедра меңгерушісі, кейіннен декандық қызметте болған Т.С.Амандосовтың азаматтық бейнесі сипатталған. Сонымен қатар

оның ғылыми еңбектеріне, адами, ұстаздық қасиеттеріне талдау жасалған.

Резюме:

В статье анализируются деятельность кандидата филологических наук, доцента, первого декана факультета журналистики Т.С.Амандосова. А так же автор пытается раскрыть гражданского облика ученого.

In the article sciences of philology candidate, professor, KazMU manager of department, T.S, Amadosov that had back deanery on activity. Character of citizenship . And also scientific to labours of оның, still human, to qualities tutor to discuss done.